

Департамент
агропромислового розвитку
Львівської обласної
державної адміністрації

Громадська організація
«Львівська аграрна
палата»

Вісник Агр^Форум №13(13) 2015

Електронний інформаційний бюлетень

*Розвиток ринку агрострахування
в Україні* стор. 4

*Збереження пільг з ПДВ для аграріїв
продовжено до 2018 року* стор.8

*Поширенням є стереотип, що принципи НАССР
не є економічно вигідними, вимагають дуже
істотних капіталовкладень і для їх впровадження
потрібні значні інвестиції для здійснення дорогих
змін на підприємстві – Юрій Оглашений* стор.12

*Мікотоксини – основні забруднювачі
зерна і продуктів харчування* стор.27

*Ми до цього часу боїмося публічно визнати, що
реформування на Львівщині великих сільськогосподарських
підприємств на початку 1990-х – це помилковий
експеримент – Галина Борівська* стор.32

м. Львів, вул. Залізнична, 16, 2-й пов.,
тел.ф. +38 (032) 294-84-03, +38 (032) 239-26-26,
(067) 803-60-32, e-mail: lvivagri@gmail.com
Інтернет-сторінка видання: agrochamber.lviv.ua

<i>Жнива на Львівщині.....</i>	<i>с.3</i>
<i>Розвиток ринку агрострахування в Україні.....</i>	<i>с.4</i>
<i>До уваги виробників сільськогосподарської продукції Львівщини.....</i>	<i>с.5</i>
<i>Сільськогосподарські обслуговуючі кооперативи визнано неприбутковими організаціями.....</i>	<i>с.7</i>
<i>Збереження пільг з ПДВ для аграріїв продовжено до 2018 року</i>	<i>с.8</i>
<i>Доходи від продажу власної сільськогосподарської продукції не оподатковуються ПДФО.....</i>	<i>с.9</i>
<i>Проблеми завершення земельної реформи.....</i>	<i>с.11</i>
<i>Поширенням є стереотип, що принципи НАССР не є економічно вигідними, вимагають дуже істотних капіталовкладень і для їх впровадження потрібні значні інвестиції для здійснення дорогих змін на підприємстві – Юрій Оглашений.....</i>	<i>с.12</i>
<i>Менеджмент підприємств харчової промисловості України має усвідомлювати, що і вони теж споживачі продовольчої продукції – Владислав Карпенко.....</i>	<i>с.23</i>
<i>Мікотоксини – основні забруднювачі зерна і продуктів харчування.....</i>	<i>с.27</i>
<i>Виставки та конференції в Україні.....</i>	<i>с.36</i>
<i>Послуги КХП на Львівщині.....</i>	<i>с.37</i>
<i>Перелік забійних пунктів у Львівській області.....</i>	<i>с.39</i>
<i>Моніторинг цін.....</i>	<i>с.40</i>

Жнива на Львівщині

Жнива 2015 в нашій області тривають вже майже місяць. Погода перешкоджала проведенню збиральних робіт, проте сприяла дозріванню хлібів. Грунтово-кліматичні умови області мають великі відмінності, що впливає на терміни дозрівання хлібів. Проте до збирання вже приступили в усіх районах. В цілому зібрано тільки третину ранніх хлібів. Станом на 3 серпня в області обмолочено 85,1 тис. га ранніх зернових культур, намолочено 376 тис. тонн зерна нового врожаю. Середня врожайність складає 44,2 ц/га, в тому числі:

озимої пшениці – 44,0 ц/га, озимого ячменю – 48,4 ц/га, ярого ячменю – 33,8 ц/га, гороху – 28,6 центнера з одного гектара.

Високі показники урожайності досягли хлібороби ПП “Західний Буг”, де з одного га отримано 70,5 центнерів озимого ячменю на площі 1600 гектарів, ТзОВ ім. Шашкевича Золочівського району – 70 ц/га озимого ячменю на площі 200 га, ТзОВ “Агро ЛВ Лімітед” – 69,4 ц/га озимого ячменю на площі 1600 га.

Активними темпами йде збирання озимої пшениці. Хоч зібрано лише чверть посівної площі, проте є своєрідні рекорди: ТзОВ “Агро ЛВ Лімітед” у Кям’янка-Бузькому районі з площі 1400 га зібрано по 82,0 ц/га, ПП “Західний Буг” у Пустомитівському районі з площі 250 га зібрано по 80 ц/га.

Крім зернових в області скошено і обмолочено 38,3 тис. га озимого ріпаку з середньою урожайністю – 27,2 ц/га та гороху 285 га з середньою урожайністю – 28,6 ц/га.

Враховуючи величезну працю, великі матеріальні і фінансові витрати, вкладені сільгоспвиробниками в урожай поточного року, дуже важливо зібрати вирощений урожай, не допустивши його втрат, провести жнива організовано в оптимальні терміни та отримати достойну економічну вигоду.

**В.о. директора департаменту
агропромислового розвитку
Львівської облдержадміністрації
Наталія Хмиз**

Розвиток ринку агрострахування в Україні

23 липня у Києві під головуванням заступника Міністра аграрної політики та продовольства України Владислави Рутицької відбулося засідання робочої групи щодо обговорення змін до Закону України «Про особливості страхування сільськогосподарської продукції з державною підтримкою».

У вступному слові Владислава Рутицька наголосила на необхідності пошуку законодавчо виваженого балансу інтересів для виробників, страхових компаній і банківських установ. Саме тому надзвичайно важливо врахувати точку зору всіх сторін при розробці остаточного варіанта законопроекту, який буде винесено на розгляд Верховної Ради України.

Експерти Проекту Міжнародної фінансової корпорації «Розвиток фінансування аграрного сектору в Європі та Центральній Азії» звернули увагу, що основні втрати врожаю сільськогосподарських культур у світі у 58 % випадків зумовлені погодними умовами, а 17% і 15 % випадків втрат – внаслідок хвороб рослин та бур'янів відповідно. І лише 10 % втрат зумовлені впливом шкідників.

В межах робочої зустрічі розглядалися питання щодо необхідності збору якісних статистичних даних та ведення баз даних для підвищення якості страхових продуктів та здешевлення вартості страхування і запропоновано створити механізми щодо досудового вирішення спірних питань, що з'являються у процесі врегулювання збитків. Напрацьовано інші пропозиції до проекту закону.

Джерело: Львівська аграрна палата

Круглий стіл “Що очікує українське суспільство від земельної реформи”

7 серпня 2015 року у Львові відбудеться круглий стіл на тему “Що очікує українське суспільство від земельної реформи” Участь у круглому столі візьмуть сільгоспвиробники, фермери, представники дорадчої служби, землевпорядники, науковці, представники державних органів і органів місцевого самоврядування. **Місце проведення:** м. Львів, ТОВ “РСП “Шувар”, вул. Хуторівка, 4-Б, третій поверх головного корпусу, конференц-зал. **Початок заходу:** в 11:00 год.

Джерело: www.zsu.org.ua

До уваги виробників сільськогосподарської продукції Львівщини!

Рішенням сесії Львівської обласної ради від 07.07.2015 року № 1407 затверджено **Зміни до Комплексної програми підтримки та розвитку агропромислового комплексу Львівської області на 2013-2015 роки**, згідно з яким кошти обласного бюджету у 2015 році спрямовуються на наступні заходи:

1. Підтримка та розвиток насінництва шляхом часткової компенсації суб'єктам насінництва вартості придбаного добазового та базового насіння сільськогосподарських культур, рекомендованих для вирощування у Львівській області, у розмірі до 50 % вартості насіння, але не більше 100,0 тис. грн. для однієї юридичної особи.

2. Часткове відшкодування власникам тварин – фізичним особам витрат, пов'язаних із штучним осіменінням маточного поголів'я ВРХ, яке утримується у господарствах населення гірських районів, у розмірі до 50% вартості послуг.

3. Часткова компенсація вартості придбання племінних (генетичних) ресурсів ВРХ сільськогосподарським підприємствам, фізичним особам – підприємцям та фізичним особам, які утримують 3-х і більше корів. Компенсація надається в розмірі до 50% їх вартості, але не більше 8,0 тис. грн. за 1 голову ВРХ у молочному та м'ясному скотарстві (племінні корови, нетелі, телиці).

4. Дотація за утримання корів молочного напрямку продуктивності фізичним особам, які утримують 4 і більше корів та юридичним особам, які утримують від 5 до 30 корів молочного напрямку продуктивності. Юридичним особам дотація надається в розмірі 1,0 тис. грн. за 1 голову ВРХ. Розмір дотації для фізичних осіб та фізичних осіб – підприємців визначається департаментом агропромислового розвитку облдержадміністрації після одержання від управлінь агропромислового розвитку райдержадміністрацій відомостей про чисельність поголів'я корів в претендентів на одержання дотації, але не більше 500 грн. на голову ВРХ.

5. Фінансова підтримка на розвиток рибництва надається суб'єктам господарювання, які займаються рибництвом на часткове відшкодування вартості придбання рибопосадкового матеріалу у розмірі до 50% його вартості, але не більше 25,00 грн. за 1 кг малька використаного для зариблення рибогосподарських водних об'єктів.

6. Фінансова підтримка на розвиток сільськогосподарської кооперації:

- відшкодування до 50 відсотків вартості техніки, технологічного та допоміжного обладнання (без урахування сум податку на додану вартість), які використані для формування виробничих потужностей кооперативів, але не більше 100,0 тис. грн. на один об'єкт закупівлі і не більше 150 тис. грн. для одного кооперативу;

- відшкодування до 50 відсотків вартості матеріалів, будівельних конструкцій, допоміжної апаратури (без урахування сум податку на додану вартість), які придбані та використані для створення виробничих потужностей кооперативів, відповідно до проектно-кошторисної документації та актів виконаних робіт, але не більше 100,0 тис. грн. для одного кооперативу.

7. Кредитна підтримка (кредитна субсидія) надається сільськогосподарським підприємствам, суб'єктам господарювання, які займаються рибництвом, сільськогосподарським кооперативам, фізичним особам – підприємцям та фізичним особам, які залучили кредити у банківських установах чи кредитних спілках і здійснюють господарську діяльність в агропромисловому комплексі. Кошти надаються у вигляді субсидії на часткове відшкодування відсоткової ставки за залученими кредитами у національній та іноземній валюті.

Субсидія надається в розмірі однієї облікової ставки Національного банку України, що діє на дату нарахування відсотків за користування кредитами, але не більше 200 тис. грн. для юридичної особи, 50 тис. грн. для фізичної особи протягом бюджетного року.

8. Підтримка та розвиток органічного виробництва надається суб'єктам господарювання, які виробляють органічну сільськогосподарську продукцію:

- на часткову компенсацію витрат з проведення сертифікації виробника органічної продукції в розмірі фактичних витрат, але не більше 10,0 тис. грн. на одне підприємство;

- на дотацію за посівну площу до 100 га під виробництво органічної продукції, але не більше ніж 500 грн. на 1 га.

9. Дотація на посів сільськогосподарських культур надається сільськогосподарським підприємствам, які на поточний рік мають посіви жита та гречки. Розмір дотації визначається департаментом агропромислового розвитку облдержадміністрації, але не більше ніж 500 грн. на один гектар посівів.

Більш детальну інформацію можна отримати у Департаменті агропромислового розвитку облдержадміністрації та в управліннях (відділах) райдержадміністрацій.

Сільськогосподарські обслуговуючі кооперативи визнано неприбутковими організаціями

17 липня 2015 року на пленарному засіданні Верховної Ради України під час розгляду Законопроекту № 2049 (проект Закону про внесення змін до Податкового кодексу України (щодо оподаткування неприбуткових організацій)) до нього було включено поправку, яка зафіксувала неприбутковість сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів. Таким чином в законопроекті 2049 перед останнім абзацом в пункті 133.4, де йде перелік неприбуткових організацій, перед фразою “інші юридичні особи, діяльність яких відповідає вимогам цього статуту” вставлено абзац наступного змісту: сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів, кооперативних об’єднань сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів.

Джерело: www.farmer.co.ua

Законодавче підвищення закупівельних цін на молоко

Верховна Рада України ухвалила в першому читанні проект Закону «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо державного регулювання закупівельної ціни на молоко та підтримки села» (№2089). Даним законопроектом пропонується доповнити Закон “Про молоко та молочні продукти” статтею 16-1 “Державне регулювання закупівельної ціни на молоко”.

Згідно зі статтею, держава встановлює мінімальну закупівельну ціну на незбиране сире товарне молоко у розрахунку за 1 кілограм (без урахування податку на додану вартість):

- для молока гатунку екстра – 5 грн. 00 коп. за 1 літр молока;
- для молока вищого гатунку – 4 грн. 50 коп. за 1 літр молока;
- для молока першого гатунку – 4 грн. 25 коп. за 1 літр молока;
- для молока другого гатунку – 4 грн. 00 коп. за 1 літр молока.

Джерело: www.rada.gov.ua

Дні польського сільського господарства у Львові

27-28 серпня 2015 року у Львові відбудеться промоційний захід «Дні польського сільського господарства», в рамках якого відбудеться виставка сільськогосподарського обладнання та агро-продовольчої продукції, конференція та зустрічі підприємців. **Місце проведення:** ТОВ “РСП “Шувар”, вул. Хуторівка, 4-Б, 3-й поверх. **Початок заходу:** 10:00 год.

Джерело: www.lcci.com.ua

Прийнято проект Закону про внесення змін до Закону України “Про карантин рослин”

15 липня Верховною Радою України прийнято в цілому законопроект (№ 2655) про внесення змін до Закону України “Про карантин рослин” (щодо зменшення адміністративного навантаження).

Основні положення законопроекту передбачають:

- обмеження терміну видачі карантинного та фітосанітарного сертифікатів 24-ма годинами після завантаження транспортного засобу, що відповідає міжнародним практикам;
- запровадження окремих переліків об’єктів регулювання для: імпорту, експорту та реекспорту, а також контролю за переміщенням територією України;
- забезпечення публічного доступу до інформації на інтернет-сторінці центрального органу виконавчої влади;
- запровадження декларативного принципу реєстрації осіб, які здійснюють господарську діяльність, пов’язану з виробництвом та обігом об’єктів регулювання.

Джерело: www.liga.net

Збереження пільг з ПДВ для аграріїв продовжено до 2018 року

29 липня 2015 року офіційно оприлюднено текст Закону України «Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо удосконалення адміністрування податку на додану вартість». Цей Закон набирає чинності з 1 липня 2015 року, крім норми застосування штрафних санкцій за завищення суми податку, на яку платник має право зареєструвати податкові накладні/розрахунки коригування до податковим накладних у Єдиному реєстрі податкових накладних, які набирають чинності з першого числа місяця, наступного за місяцем набрання чинності цим Законом». Закон зберігає чинну систему оподаткування аграрного сектора податком на додану вартість до 1 січня 2018 року.

Джерело: www.agravery.com

Розвиток малого і середнього бізнесу та кооперація на селі

11 серпня 2015 року у Львові відбудеться навчальний семінар “Розвиток малого і середнього підприємництва та кооперація на селі. Проблеми та перспективи”. **Місце проведення:** ТОВ “РСП “Шувар”, вул. Хуторівка, 4-Б, конференц-зал, 3-ій поверх. **Початок заходу:** в 11:00 год.
Джерело: www.shuvar.com

Доходи від продажу власної сільськогосподарської продукції не оподатковуються ПДФО

Доходи, що отримують громадяни України від продажу власної сільськогосподарської продукції, яка вирощена безпосередньо фізичною особою на їх земельних ділянках, не декларуються і податок на доходи фізичних осіб не сплачується.

Такі законодавчі вимоги перераховано у підпункті 165.1.24 статті 165 Податкового Кодексу України: до розрахунку загального місячного (річного) оподатковуваного доходу платника податку не включаються:

- доходи, отримані від продажу власної сільськогосподарської продукції, що вирощена, відгодована, виловлена, зібрана, виготовлена, вироблена, оброблена та/або перероблена безпосередньо фізичною особою на земельних ділянках, наданих їй у розмірах, встановлених Земельним кодексом України для ведення: садівництва та/або для будівництва і обслуговування житлового будинку, господарських будівель і споруд (присадибні ділянки) та/або для індивідуального дачного будівництва. При цьому якщо власник сільськогосподарської продукції має ще земельні частки (паї), виділені в натурі (на місцевості), але не використовує їх (здає в оренду або обслуговує); особистого селянського господарства та/або земельні частки (паї), виділені в натурі (на місцевості), сукупний розмір яких не перевищує 2 гектари. При цьому розмір земельних ділянок а також розмір виділених (на місцевості) земельних часток (паїв), які не використовуються (здаються в оренду, обслуговуються), не враховуються.

Однак, якщо розмір земельних ділянок перевищує 2 гектари, дохід від продажу сільськогосподарської продукції підлягає оподаткуванню на загальних підставах.

Джерело: www.agrovolyn.org.ua

Міжнародна конференція та виставка “Птахівництво 2015”

15-17 вересня 2015 року у Трускавці відбудеться міжнародна конференція та виставка “Птахівництво 2015”, яка представить сучасні технології виробництва та утримання, необхідні для високоефективного розвитку галузі. Детальніша інформація про умови участі у конференції розміщено на офіційній інтернет-сторінці організаторів. **Місце проведення:** Львівська обл., м. Трускавець, Курортний комплекс “Ріксос-Прикарпаття”, вул. Городище, 9.

Джерело: www.poultryukraine.com

На підтвердження продажу власної сільськогосподарської продукції власник надає довідку про наявність земельних ділянок

При продажу фізичною особою власної сільськогосподарської продукції (крім продукції тваринництва) її власник має подати податковому агенту копію довідки про наявність у нього земельних ділянок.

Довідка видається сільською, селищною або міською радою за місцем податкової адреси (місцем проживання) платника податку протягом п'яти робочих днів з дня отримання відповідною радою письмової заяви про видачу такої довідки, та видається безоплатно, строком на 5 років.

Оригінал довідки зберігається у власника сільськогосподарської продукції протягом строку позовної давності з дати закінчення дії такої довідки.

При продажу власної продукції тваринництва груп 1 - 5, 15, 16 та 41 УКТ ЗЕД, якщо їх сума сукупно за рік не перевищує 100 розмірів мінімальної заробітної плати (мінімальна зарплата у 2015 році – 1218,00 грн.) такі фізичні особи здійснюють продаж зазначеної продукції без отримання довідки про наявність земельних ділянок.

У разі, коли сума отриманого доходу перевищує у 100 разів розмір мінімальної заробітної плати - 121800 грн., фізична особа зобов'язана надати органу державної фіскальної служби довідку про самостійне вирощування, продукції тваринництва.

Варто зауважити, що форма «Довідки про наявність у фізичної особи земельних ділянок» та Порядок її видачі (форма № ЗДФ) затверджена наказом Міндоходів України від 17.01.2014 року № 32 “Про затвердження Порядку видачі довідки про наявність у фізичної особи земельних ділянок та її форми”.

Джерело: www.agrovolyn.org.ua

XII спеціалізована виставка «Насіння та Реманент'2015»

14-16 жовтня 2015 року у Львові відбудеться спеціалізована виставка «Насіння та Реманент' 2015». Виставка стане оглядом актуальної торговельної пропозиції всіх типів насіння, саджанців, засобів захисту рослин, мінеральних добрив, пакувальних матеріалів для сільськогосподарської продукції та квітів. **Місце проведення:** м. Львів, Палац спорту «Україна», вул. Мельника, 18.

Джерело: www.nir.expolviv.ua

Проблеми завершення земельної реформи

15 липня в Києві відбувся круглий стіл на тему: “Проблеми завершення земельної реформи”. Під час круглого столу Голова Державної служби з питань геодезії, картографії та кадастру Максим Мартинюк долучився до дискусії щодо основних ризиків, які виникають при відкритті ринку земель. Наводимо ключові тези з виступу Максима Мартинюка.

1. Земельна реформа в глобальному сенсі була завершена, коли в Україні було створено різні форми власності на землю. В її контексті залишились невирішеними два питання. Перше – право купівлі-продажу земель сільськогосподарського призначення, яке на сьогодні обмежене мораторієм. Друге – реальне, а не на папері, розмежування земель державної та комунальної форм власності.

2. Обіг земель часто ототожнюють з купівлею та продажем, однак обіг – це і орендні відносини, які сьогодні розвинуті в Україні. Тобто де-факто обіг земель в Україні відбувається і зараз.

3. При знятті мораторію надважливим є соціальний аспект цього питання. Враховуючи девальвацію національної валюти, події на Сході країни, загальний стан економіки – вартість земель зараз перебуває у найнижчій точці, або принаймні недалеко від дна. Паралельно відбувається підвищення вартості комунальних послуг, зниження рівня життя – це ті передумови, що будуть змушувати селян продавати свої паї за не найкращими, м’яко кажучи, цінами. Я не хотів би заглиблюватись в дискусію про те, чи здатен селянин прийняти зважене рішення щодо продажу землі. Але самі життєві обставини можуть підштовхнути його до таких дій. Тому не враховувати соціальний аспект при знятті мораторію просто неможливо.

4. Зараз все більш широко обговорюється концепт часткового зняття мораторію. Є різні позиції. Найбільш коректним з правової і економічної точки зору є зняття мораторію щодо купівлі-продажу земель сільськогосподарського призначення державної форми власності. Але з суттєвою умовою – їх продаж має здійснюватися виключно через відкриті аукціони. Такий формат реформи показав би, як буде функціонувати ринок, які можуть виникнути ризики, правові колізії і при цьому не зачепив би соціального аспекту.

5. Можу сказати з впевненістю, що черговий раз механічно перенести термін дії мораторію – найгірше з можливих рішень. Як тільки Верховна Рада знову відтермінує його, увага до цього питання спаде, і ми знову повернемося до дискусії лише за півроку до зняття мораторію.

Джерело: www.land.gov.ua

Про особливості нового законодавства в сфері безпеки харчових продуктів і специфіку його впровадження в Україні читачам “Вісника Агрофорум” розповів експерт Проекту ЄС “Удосконалення системи контролю безпеки харчових продуктів в Україні” Юрій Оглашений.

Поширеним є стереотип, що принципи НАССР не є економічно вигідними, вимагають дуже істотних капіталовкладень і для їх впровадження потрібні значні інвестиції для здійснення дорогих змін на підприємстві – Юрій Оглашений

- *Доброго дня, шановний Юрію Івановичу. Розкажіть, будь ласка, про основні зміни в законодавстві про безпеку харчових продуктів, які незабаром набудуть чинності в Україні?*

- **Ю.О.:** Із вересня в Україні вступає у дію Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо харчових продуктів». Це перший закон, що був розроблений для гармонізації національного харчового законодавства з регламентами ЄС і він вступить у дію з 20 вересня 2015 р. Даний закон – це лише перший крок в стратегії гармонізації нашого законодавства. Ним визначаються основні засади відповідальності за безпеку харчових продуктів, описується роль, обов'язки і відповідальність виробників, або іншими словами, як прописано в законі, “операторами ринку”. До операторів ринку відносяться не тільки виробники, але і усі, хто виготовляє та вводить в обіг продукти харчування, кожен на своєму етапі харчового ланцюга. В даному випадку дотримуються відомого принципу “від лану до столу”, який охоплює етапи вирощування первинної продукції, переробки, транспортування, зберігання, продаж оптовий і роздрібний. І на кожному з цих етапів харчового ланцюга оператори ринку повинні, в межах своєї діяльності, нести відповідальність за безпеку харчових продуктів, відповідно до нового закону. Це дуже важлива зміна, оскільки дотепер ця відповідальність була розмита. У випадку потрапляння на ринок небезпечних продуктів або отруєння споживачів – відповідальність розподілялася між виробником, продавцем і контролюючим органом. У даному випадку виключно оператор ринку, а не контролюючий орган буде відповідальним за безпеку продукції. Це досить важливий базовий момент, який вимагатиме від операторів ринку

невеликої або істотної, залежно від підприємства, реорганізації своєї діяльності.

Другий базовий принцип – зміщення контролю безпечності і відповідності законодавству харчових продуктів з контролю готової продукції на контроль процесів виробництва. Це дуже важливо, оскільки при широкому асортименті найменувань продукції і при глобалізації ринку, коли в країні продається продукція, виготовлена у різних частинах світу, діючий до цього контроль безпечності готової продукції в Україні показав себе неефективним. Значно простіше і вигідніше самому виробнику контролювати процеси і випускати належну продукцію, ніж контролювати готову продукцію і, у випадку невідповідності, витратити гроші на її переробку чи утилізацію. Тим більше, що наступні закони, які повинні бути прийняті в Україні, описуватимуть інші сторони діяльності підприємства стосовно утилізації відходів чи захисту навколишнього середовища.

Ще один важливий момент цього закону – введення поняття “простежуваності”. Оператор ринку харчових продуктів, незалежно від сфери діяльності, повинен знати кому і яку партію продовольства продає, а також звідки і яка партія сировини до нього надійшла. Це важливо тому, що у випадку небезпечності продукції, тобто її невідповідності законодавству, важливо знайти причину цього. Часто трапляється ситуація, коли придбавши продукцію у супермаркеті, наприклад, споживач виявив, що продукція небезпечна, і звертається із скаргою у супермаркет. Супермаркет може виявити, що причина не в їх системі зберігання продукції, а в переробному підприємстві. Переробне підприємство, проаналізувавши ситуацію може виявити, що причина не в технології переробки чи пакування, а в його постачальників. Таким чином, можна виявити причини небезпечності продукції, локалізувати, а потім – усунути їх. Поняття “простежуваності” обов’язкове для всіх операторів ринку незалежно від форми діяльності.

Наступний важливий момент даного закону – державний контроль безпечності продуктів харчування має бути ризик-орієнтованим. Категорії оцінювання операторів ринку можуть бути наступними: технологія, чутливість продукції до забруднення, розмір підприємства, а головне – чи сумлінно оператор ринку дотримувався вимог законодавства. Вже є проект відповідного документу.

В принципі, спроби провести таку категоризацію операторів ринку були і раніше. Але чого не було раніше передбачено в законодавстві – це залежність частоти перевірок оператора ринку від результатів попередніх перевірок.

Даний принцип, на мою думку, дуже справедливий і спонукатиме операторів ринку виконувати вимоги законодавства. Вважається, що таким компетентним державним органом буде Державна служба України з питань безпечності харчових продуктів та захисту споживачів, створення якої визначено постановою Кабінету Міністрів України від 10 вересня 2014 року.

Ще одне нове в цьому законі – внесення змін до багатьох законодавчих актів, якими посилюється матеріальна відповідальність за випуск небезпечної продукції. Неприйнятним є той факт, коли організація, яка випустила на ринок небезпечну продукцію, відбувається доволі символічною сумою штрафу. Сума штрафу тепер буде пропорційною до ризику, що був створений. І це лише один закон.

- *Які ще законодавчі новації слід очікувати аграріям?*

- **Ю.О.:** На черзі ще наступні закони, зокрема вже прийнятий і оприлюднений Закон України “Про побічні продукти тваринного походження, не призначені для споживання людиною”, положення якого наберуть чинності у 2016 році. Використання побічних відходів в корми продуктивних тварин сприяє перенесенню небезпечних факторів знову до інших тварин, а, відповідно, через харчові продукти і до людей. Цей закон також відповідає нормам ЄС. На жаль, для виробників, можливо, важко усвідомити, але нікуди ми від цього не подінемося. Зареєстровані і досліджені випадки, коли таке перенесення збудників через відходи новим тваринам відбувалося, тобто відходи становили небезпеку. Ми часто дивуємося нормам, які в ЄС є звичайною практикою. Наприклад, коли в країні ЄС на переробне підприємство надходить молоко з антибіотиками, то його не повертають постачальнику, а утилізують, щоб фермер не продав його іншому підприємству чи не згодував тваринам. Від зміни призначення використання сировини, антибіотик з молока нікуди не подінеться. Це молоко утилізують, а рахунок надсилається постачальнику, оскільки він зобов’язаний постачати молоко без антибіотиків, згідно законодавства ЄС.

Інший поданий закон у Верховну Раду – зміни до Закону України “Про корми”. Напевно він дещо новий для України, але відомою є приказка про те, що в корови на язиці – це в людини в організмі через спожите м’ясо і молоко. Даний закон передбачає посилення відповідальності виробників кормів за їх безпечність.

Всі три закони вимагають в операторів ринку впровадження процедур, заснованих на принципах НАССР.

Система аналізу небезпечних чинників і критичних точок контролю (у лат. аббревіатурі – НАССР «Hazard Analysis and Critical Control Points») є науково обґрунтованим підходом, що дозволяє забезпечувати виробництво безпечної продукції шляхом ідентифікації і контролю небезпечних чинників. Система НАССР є єдиною системою забезпечення безпеки харчової продукції, яка довела свою ефективність і прийнята не лише в ЄС, але і в законодавствах інших країн, визнана міжнародними організаціями. Це не нове в законодавстві, оскільки і раніше було прописано, що оператори ринку можуть впроваджувати НАССР чи альтернативні системи безпечності харчових продуктів. В Україні ситуація така, що конкурентний ринок значно випередив законодавчу ініціативу, оскільки окремі торгові мережі вже досить давно вимагають від постачальників впровадження системи НАССР. Оператори ринку, які здійснюють експорт продукції з України, стикалися з такими вимогами. Крім того, всі продовольчі товари, що постачаються на ринок країн ЄС повинні відповідати законодавству співтовариства, що визначає НАССР в якості обов'язково необхідного елемента.

І тут є два шляхи. Згідно першого шляху, Україна приводить власне законодавство у відповідність до харчового законодавства ЄС, зокрема щодо вимог до операторів ринку, контролюючих органів, форм і методів здійснення ними контролю. Тоді розширюється можливість торгівлі з ЄС. В іншому випадку, експорт України буде обмежений виключно існуючими групами продукції рослинництва і, крім того, від наших виробників клієнти з ЄС будуть вимагати додаткових доказів того, що продукція є безпечною. Це вимагає проведення відповідних лабораторних досліджень кожної партії товарів з України, що впливатиме на збільшення кінцевої ціни.

Вимоги законодавства України про обов'язкість впровадження процедур, заснованих на принципах НАССР, – це контроль процесів, а не продукту. На її впровадження Законом України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо харчових продуктів» передбачено від 3 до 5 років перехідного періоду. Але вже майже рік від дати офіційного оприлюднення даного закону пройшов. Підприємствам бажано думати про впровадження процедур заснованих на принципах НАССР в тій мірі, в якій вони здійснюють операції над продуктом. Одним підприємствам може знадобитися повністю система НАССР, а окремим – спрощений підхід. Це дуже важливо, тому в згаданому законі зазначено саме про «процедури засновані на принципах НАССР». Маючи перехідний період підприємствам бажано підготуватися до впровадження законодавства повною мірою. Дійсно, є різниця – забійний м'ясний цех або

молокопереробне підприємство чи кіоск (мала архітектурна форма), що торгує шоколадками чи чіпсами. Це різні ступені ризиків. Тому першим підприємствам з даного прикладу потрібно всю систему НАССР, а останнім – впровадити окремі процедури з гігієни. Але вони всі відповідають за безпечність продукції, оскільки є операторами ринку – від первинного виробника (фермера), що вирощує культури для виробництва кормів і закінчуючи роздрібною торгівлею, закладами харчування, шкільними їдальнями тощо.

- В Україні дуже часто існують погляди, зокрема і в наукових журналах, що сучасна система НАССР – це колишня радянська Комплексна система управління якістю продукції (КСУЯП), яка була впроваджена на підприємствах харчової та переробної промисловості?

- Ю.О.: Це не зовсім так. Ще з радянських часів і часто зараз висвітлюється у публічних виступах точка зору про якість продукції – якісна вона чи не якісна. Хтось любить більш солений чи менш солений сир, наприклад, тому в кожного покупця поняття щодо якості індивідуальне. Звісно є загальні вимоги щодо якості, які стосуються запобігання введення споживача в оману через неправильність інформації про склад продукту на етикетках, наприклад сир чи сирний продукт з вмістом пальмової олії. Нове законодавство дає базові вимоги щодо безпечності, а в союзні часи ГОСТ та ДСТУ в незалежній Україні зверталася увага, у більшій мірі, на якість продукції, а не на безпечність. Те що радянська система ГОСТ-ів і ДСТУ в Україні не відповідає реаліям ринку свідчить і те, що і від неї відмовилися всі в минулому соціалістичні країни, які тепер є членами ЄС. Тобто, ця система була громіздкою і занадто складною до умов ринку. Вона була ефективна при системі, де є, наприклад, 20 сортів ковбаси і не більше. В ринковому середовищі це реально зменшувало гнучкість і ефективність контролю, а також обмежувало в асортименті продукції. Сучасне законодавство говорить про безпечність продукту і правильне інформування споживача про його склад, а споживач вже сам може визначити: підходить чи не підходить йому цей продукт харчування.

В принципі, також важлива складова – це підвищення культури споживання, яка в Україні протягом останніх 8-10 років істотно зросла. Більше звертається уваги покупцями на те, що вони споживають, що зазначено на етикетці у складі продукту і чи те, що зазначено на етикетці, відповідає законодавству чи їх знанням про продукт або про інгредієнти у його складі. З однієї сторони, ми говоримо про безпечний продукт, тобто який

не зашкодить, а з другої – правильне інформування споживача. Ринок відрегулює в подальшому – випускати цей продовольчий товар чи ні, тобто, чи сподобається він споживачам. Ми всі хочемо знайти таку формулу, щоб споживач прийшов у супермаркет і йому було все зрозуміло – наприклад, ковбаса чи вершкове масло, вироблене по ДСТУ, або органічні це чи фермерські продукти. Кожен споживач знаходить сегмент продукції для себе – дешевша або дорожча, але вони не завдадуть йому шкоди за умов правильного споживання. Це також важливо, оскільки відповідальність оператора ринку настає у випадку, коли споживач дотримувався при споживанні вказаних термінів придатності продукту харчування, умов його зберігання, інструкцій до способу споживання, що вказується на упаковці тощо.

- Нове законодавство встановлює також певні особливості в процедурі одержання такого важливого документа для підприємства-виробника продовольства як експлуатаційний дозвіл. Розкажіть про це докладніше?

- Ю.О.: В новому законі сфери діяльності підприємств, що потребують одержання експлуатаційного дозволу перед початком запуску виробництва, суттєво зменшена. Але підприємства, що здійснюють операції з тваринницькою продукцією, потребують його одержання. Не вимагається одержання експлуатаційного дозволу на роботу підприємства з рослинницькою продукцією, чи продукцією тваринного походження, що не потребує охолодження до 10 градусів і нижче, наприклад мед, заклади громадського харчування, а також деякі заклади роздрібної торгівлі. Для інших підприємств закон передбачає просту реєстрацію. Підприємство подає заявку в компетентний орган і він повинен протягом 15 робочих днів зареєструвати підприємство або протягом зазначеного терміну мотивувати письмово відмову чи продовження реєстрації ще на 15 робочих днів. Якщо компетентним органом не подано інформацію про реєстрацію чи немає, письмово мотивованої відмови, оператор ринку може розпочати роботу за принципом мовчазної згоди. Як тільки підприємство зареєстровано, інформація про нього вводиться у систему контролю – базу даних здійснення планових контрольних заходів, як і для інших підприємств. Таким чином, перевіряти підприємства, які не потребують експлуатаційного дозволу і діють на основі реєстрації, будуть згідно даного плану.

Підприємства, які мають одержати експлуатаційний дозвіл, повинні пройти офіційний контроль державними інспекторами до початку запуску виробництва продукції. Компетентний орган має оцінити інфраструктуру

підприємства, систему контролю, відповідності підприємства задекларованим обсягам виробництва та асортименту продукції. Після цієї первинної перевірки підприємство одержує експлуатаційний дозвіл і інформація про даного оператора ринку вноситься в загальну базу даних для планових перевірок на загальних засадах. Чому саме так? Це зумовлено тим, що продукція тваринного походження більш чутлива до забруднень і має вищий ризик для споживача.

- *Розкажіть, будь ласка, про Проект ЄС “Удосконалення системи контролю безпеки харчових продуктів в Україні”, який реалізується в Україні?*

- **Ю.О.:** Європейський Союз надає допомогу Державній ветеринарній та фітосанітарній службі України у вдосконаленні системи контролю безпечності харчових продуктів в Україні за принципом “від лану до столу”. Проект “Удосконалення системи контролю безпеки харчових продуктів в Україні” працює з березня 2014 року і його реалізацію заплановано завершити до кінця 2016 року.

Проект ЄС, бюджет якого складає 3,8 млн. євро, допоможе гармонізувати відповідне законодавство України із законодавством ЄС, а також створити та запровадити правовий клімат, який сприятиме виробництву безпечних харчових продуктів і кормів та покращить експортні можливості для українських виробників.

У даному проекті є три компоненти:

1. Інституційна реформа та державний контроль.
2. Ветеринарія та безпечність харчових продуктів.
3. Інформаційні системи та управління даними.

Головна мета Проекту – сприяння вдосконаленню системи контролю безпечності харчових продуктів в Україні за принципом “від лану до столу” шляхом приведення законодавства, інституційної інфраструктури та системи державного контролю України у відповідність до регуляторної та адміністративної політики і практик ЄС.

Завданнями Проекту є: вдосконалення системи контролю безпечності харчових продуктів в Україні “від лану до столу” шляхом наближення системи до відповідних європейських та міжнародних стандартів, залучаючи приватний сектор та представників громадськості. Сприяння подальшому проведенню інституційної реформи української системи контролю безпечності харчових продуктів. Узгодження законодавства України у сфері безпечності харчових продуктів “від лану до столу” із законодавчою базою ЄС.

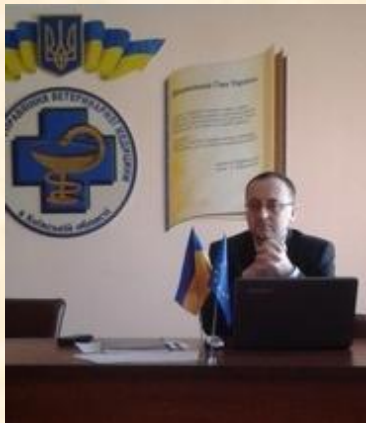
Проведення навчання для співробітників органів державного контролю, ветеринарів, персоналу митної служби та інших державних служб, діяльність яких пов'язана зі сферою безпечності харчових продуктів “від лану до столу”. Сприяння створенню національної системи управління даними та швидкого обміну інформацією (повідомлення про ризики) для харчових продуктів та кормів, яка б мала характеристики, подібні до RASFF (система швидкого оповіщення про харчові продукти та корми у ЄС). Сприяння оптимізації мережі національних референс-лабораторій та лабораторій офіційного контролю, забезпечення відібраних за стратегічним розташуванням лабораторій новим устаткуванням, програмним та технічним забезпеченням. Сприяння створенню національних систем управління даними та інформаційних систем для лабораторій, органів державного контролю, а також отримання та обробки даних про імпорт та експорт.

Гармонізація законодавства України і нові ролі операторів ринку вимагають нової кваліфікації спеціалістів контролюючих органів в Україні. Представники Компетентного органу повинні правильно перевіряти ефективність процедур заснованих на принципах НАССР, які впроваджено оператором ринку. Це вимагає вміння фахівців Держветфітослужби проводити аудит цих процедур на підприємствах.

- *Що означає “провести аудит” і як обираються відповідні фахівці, які в майбутньому будуть проводити аудит операторів ринку?*

- **Ю.О.:** Проведення аудиту – це перевірка того, чи всі процедури в системі НАССР підприємства розроблено відповідно до вимог законодавства чи оператором ринку враховано всі ризики. Друге: Чи ці розроблені процедури впроваджено оператором ринку повністю на своїх потужностях. І останнє: Чи впроваджені процедури є постійними і чи вони є ефективними? Тобто, це новий вид діяльності, який контролюючими органами в Україні раніше не проводився. Проводилися лише інспекції. Інспекція є значно простішою функцією фахівців Держветфітослужби.

Однією з вимог доступу до ринку продуктів харчування ЄС є ефективність державного контролю в Україні і його відповідність нормам європейського законодавства. Власне в межах проекту ми вчимо представників Держветфітослужби як здійснювати перевірки підприємств відповідно до вимог українського харчового законодавства, гармонізованих з європейським. В рамках проекту, Держветфітослужба обрала 500 працівників в усіх регіонах України, які проходять навчання в 10 областях за кластерним принципом. Тобто, в одній області проводиться навчання для фахівців з двох-трьох областей.

Навчання заплановано до весни 2016 року і за результатами навчання ті з фахівців Держветфітослужби, хто успішно складе іспит, отримають кваліфікацію аудитора процедур заснованих на принципах НАССР. Проте, в Україні ще треба прийняти закон щодо здійснення державного контролю операторів ринку харчових продуктів, оскільки існуюче законодавство з контролю не відповідає вимогам ЄС.

- *Якими є нові функції Компетентного органу. Що фахівці цієї структури після навчання в межах проекту будуть робити по-новому?*

- **Ю.О.:** До цього часу в Україні фахівці Держветфітослужби не перевіряли НАССР, а після навчання – будуть здійснювати аудит процедур, заснованих на принципах НАССР, тобто базові елементи для випуску безпечної продукції. Інші нові функції – оцінювання ризиків підприємств, форми представлення звітів, визначення періодичності проведення перевірок. Але базове – їх розуміння, як здійснювати контроль підприємств на предмет випуску безпечної продукції.

- *Чи зараз вже є фахівці в межах державної контролюючої системи, які можуть проводити подібний аудит?*

- **Ю.О.:** Формально – ні. Але в системі Держветфітослужби є група фахівців, що брали участь разом з спеціалістами з ЄС в оцінці підприємств України, зокрема галузі птахівництва, щодо їх готовності здійснювати експорт у країни Євросоюзу. Я впевнений, що наші фахівці вчилися і вдосконалювалися. Таким чином, в Україні є спеціалісти в системі Держветфітослужби з відповідними знаннями, які тісно співпрацювали з європейськими фахівцями при оцінці експортних виробничих потужностей підприємств галузі птахівництва, але їх недостатньо для оцінки всіх операторів ринку в Україні. Тому згадане вище навчання і є необхідним.

- *З якого часу система контролю за принципами НАССР стане обов'язковою для підприємств України? Які додаткові вигоди для бізнесу від її впровадження?*

- **Ю.О.:** Закон передбачає від 3-х до 5-ти років перехідного періоду для впровадження операторами ринку процедур, заснованих на принципах НАССР, починаючи від дати підписання закону – 20 вересня 2014 року. В принципі, з власного досвіду знаю, що для впровадження процедур на принципах НАССР на великому підприємстві при правильній організації процесу, фінансуванні всіх

виробничих і допоміжних процесів, відповідальності керівництва потрібно до 1,5 року.

В Україні існує стереотип, що ніби для впровадження НАССР підприємство повинно бути новеньким, блискучим і з найсучаснішим обладнанням. Насправді це не так. В ЄС є підприємства, які працюють 30-40 років і їх ніхто не закриває, оскільки вони виробляють безпечну продукцію. Даний стереотип в Україні, напевно, пішов з того, що впровадження НАССР першими розпочали підприємства з іноземними інвестиціями. Далі, НАССР впроваджувався на вимогу мереж супермаркетів, у першу чергу “МЕТРО Casf& Carry”, і відповідно до міжнародних добровільних стандартів, де вимоги вищі, навіть, ніж у законодавстві ЄС. Саме тоді підприємства України, які були новими, технологічно сучасними починали впроваджувати НАССР у себе. Тому, на жаль, поширеним є стереотип, що НАССР вимагає дуже істотних капіталовкладень і для його ініціації потрібні серйозні інвестиції для здійснення дорогих змін. Насправді у світі є методики, які дозволяють розрахувати, що, при правильному впровадженні процедур на принципах НАССР, знижується собівартість продукції через зниження втрат на відкликання і переробку невідповідної продукції, відбувається оптимізація процесів – не лише технологічних, але і допоміжних. Ці компоненти не працюють, якщо НАССР запроваджено лише для паперової звітності. Але про це в Україні поки що мало замислюються.

- Де можна зацікавленому підприємству знайти повну і достовірну інформацію про процедури НАССР? Чи надають подібну інформацію фахівці компетентного органу в Україні?

- **Ю.О.:** Консультантів від компетентного органу не повинно бути в принципі, оскільки структура, яка здійснює державний контроль не має права надавати консультації конкретному підприємству. Держані інспектори можуть надавати лише загальні роз'яснення вимог законодавства, але не консультації з впровадження НАССР на конкретному підприємстві. Наприклад, уявіть ситуацію, що один із фахівців компетентного органу розробив для підприємства процедури, а через рік інший її фахівець зробив зауваження. Тоді виробник може сказати: Стоп! А тут ваш колега нам надав рекомендації, які ви щойно визнали як неефективні? І тоді в підприємства є лазівка, тобто можливість почати уникати відповідальності. Тому це не припустимо.

Але такі поради можуть надавати підприємствам консультанти. До консультантів треба теж відноситися з обережністю, оскільки в Україні дана галузь діяльності жодним чином не регламентується і не ліцензується. Консультант виконає вимоги контракту і піде, а підтримувати систему і, при

потребі, впроваджувати нові процедури при змінах на підприємстві, потрібно оператору ринку. Тому важливим є навіть не консультант, а правильне використання його знань, щоб навчити власний персонал. Звичайно, можна не використовувати консультантів, а навчити власного фахівця. Тому слід пам'ятати, щоб неправильно не зробив консультант, відповідальність в кінцевому випадку несе оператор ринку.

Надання інформації про НАССР може бути функцією галузових асоціацій виробників харчової продукції, зокрема в розробці відповідних методик і настанов для операторів ринку. Але, слід звернути увагу, що будь-яка методика, написана для певної галузі, для групи підприємств або групи продуктів, може бути неадаптованою до конкретного підприємства, а тому оператор ринку несе відповідальність, як дана методика відповідає ситуації на підприємстві. І якщо методика відрізняється від ситуації – адаптувати методик. Впроваджувати під копірку рішення подібного галузевого підприємства не варто, оскільки в них може бути різна сировинна база, обладнання, різне планування виробничих потужностей, тощо. Тобто, документацію одного заводу не можна накласти на інший. Будь-який фахівець компетентного органу при простій зміні титульних сторінок на пакеті документів з іншого підприємства одразу виявить невідповідність. Це значить, що на конкретному підприємстві неадекватно впроваджені процедури на принципах НАССР і, як наслідок, невиконання норм законодавства.

- *Які Ваші рекомендації щодо першочергових кроків підприємства, яке прагне впровадити НАССР?*

- **Ю.О.:** Все ж таки для початку керівникам підприємства варто ознайомитися з вимогами законодавства: Законом України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо харчових продуктів», наказом Міністерства аграрної політики та продовольства України № 590 від 1 жовтня 2010 року “Про затвердження Вимог щодо розробки, впровадження та застосування постійно діючих процедур, заснованих на принципах системи управління безпечністю харчових продуктів (НАССР)”.

Їх потрібно прочитати уважно і починати крок за кроком впроваджувати на конкретному підприємстві, починаючи з оцінки ризику та розробки з програм-передумов.

- *Дякую Вам за цікаве інтерв'ю.*

Розмову вів Дмитро Соломонко

Питанням забезпечення харчової безпеки в Україні протягом останнього року привертається достатньо важлива увага. Актуальні питання для виробників висвітлив в інтерв'ю для читачів “Вісника Агрофорум” фахівець з організації виробників проекту Агенства США з міжнародного розвитку USAID “АгроІнвест” Владислав Карпенко.

Менеджмент підприємств харчової промисловості України має усвідомлювати, що і вони теж споживачі продовольчої продукції – Владислав Карпенко

- Доброго дня шановний Владиславе Вікторовичу. Розкажіть, будь ласка, про проект “АгроІнвест” і його допомогу в адаптації підприємств України до сучасних вимог законодавства з харчової безпеки?

- В.К.: Проект “АгроІнвест” – це проект технічної допомоги, який здійснює свою діяльність за підтримки Агенства США з міжнародного розвитку USAID і орієнтований, в першу чергу, на підтримку розвитку в сільській місцевості. Коли “АгроІнвест” почав більш детально досліджувати проблему виробництва продукції малими та середніми виробниками ми стикнулися з тим, що не всі вони готові виконувати вимоги сучасного законодавства. Що мається на увазі? В першу чергу, це відповідність вимогам законодавства України щодо безпеки та якості сільськогосподарської продукції в частині її переробки. Верховною Радою України було прийнято Закон України “Про основні принципи та вимоги до безпечності та якості харчових продуктів”, який набуває чинності з 20 вересня поточного року щодо необхідності приведення потужностей переробників сільськогосподарської продукції відповідно до принципів ХАССП (англійською мовою – HACCP) (Аналізу критичних контрольних точок виробництва). Законом передбачено перехідний період у п'ять років для малих і середніх переробників, а для великих – три роки. Однак, перші виробники можуть не сертифікувати впроваджену систему ХАССП, а великі – мають це робити обов'язково. Коли ми більш детально проводили кампанію щодо поширення цих знань, то стикнулися з тим, що малі і середні переробні підприємства майже повністю не володіють інформацією про ХАССП, що таке “безпека продукції”, “переробка у відповідності” і так далі. Це їх іноді лякає. Переробники часто

скаржаться, що новинки законодавства робляться виключно для ускладнення їм умов ведення бізнесу. Хоча дані норми, насправді, було прийнято для адаптації законодавства України до європейського із можливістю подальшого виходу на ринки ЄС. І насправді, коли починаєш більш детально пояснювати переробникам сутність того, що потрібно зробити, яка документація має бути розроблена, скільки часу це займає, що це робиться не тільки заради споживачів продукції, але і для виробників продукції, то вони погоджуються розробляти і впроваджувати їх на власних потужностях. Важливо, щоб виробники розглядали дані зміни не як загрозу чи упереджене ставлення, а бачили в цьому можливість для власного розвитку чи вдосконалення виробничих процесів.

- Які конкретні кроки здійснює проект “АгроІнвест” для підтримки виробників?

- В.К.: В першу чергу проект “АгроІнвест” акцентує увагу на проведенні інформаційної кампанії. Але за допомогою фахівців було також розроблено документацію для п’яти пілотних сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів (СОК), які підтримує наш проект через грантову програму в різних областях. Потрібно показати, яким чином це зробити не лише на рівні окремого підприємства чи фермерського господарства, але і на рівні об’єднання сільськогосподарських товаровиробників, тобто СОК. На сьогодні зрозуміло, що не кожний малий виробник може самостійно переробляти сільськогосподарську продукцію самостійно. Проте він це може зробити за умови об’єднання інвестицій та знань, щоб одержати додану вартість на свою продукцію. Пілотні проекти було розроблено для СОК з молокопереробними потужностями, комбікормового цеху, охолодження і зберігання ягід і фруктів.

Навчання проект “АгроІнвест” проводить також на загальнонаціональних заходах і на обласному рівні. Крім того, наш проект протягом шести місяців проводив тренінги для консультантів, які представляють всі регіони України, зокрема і Львівщину. Підготовлені нами консультанти можуть надавати відповідні послуги малим та середнім виробникам. Наш проект намагається надавати допомогу саме малим і середнім виробникам, оскільки великі підприємства в Україні, в принципі, мають більше можливостей доступу до знань, фінансів, а тому можуть найняти високооплачуваних фахівців. Малі переробні підприємства, в основному, таких можливостей не мають, а тому першочергова увага приділялася саме на цей сектор. Крім того, малі виробники займають вагомую частку у виробництві багатьох видів рослинницької і тваринницької продукції.

- *Впровадження даних вимог з харчової безпеки достатньо витратне?*

- **В.К.:** Я б не розглядав ХАССП виключно як механізм фінансової загрози бізнесу. Це, в першу чергу, дозволяє підвищити спільну свідомість виробників, переробників і споживачів про те, що таке безпечні продукти харчування. Сам процес і вимоги сертифікації ХАССП, і взагалі питання про безпеку продуктів харчування почалося з вимог споживачів, які прагнули гарантованості безпеки власному здоров'ю від споживання продовольчих товарів. Наші переробні підприємства теж мають усвідомлювати, що і вони, у свою чергу, теж споживачі продукції. Це спільна зацікавленість, щоб ми були відповідальними самі перед собою. На мою думку, не треба розглядати можливості щодо відтермінування впровадження цих законодавчих норм, оскільки ми починаємо усвідомлювати нові орієнтири для власного розвитку, підвищується обізнаність і усвідомлення споживачами своїх вимог до продуктів.

- *Які першочергові кроки слід зробити виробникам при впровадженні принципів ХАССП?*

- **В.К.:** В першу чергу виробники можуть звернутися до підготовлених проектом “АгроІнвест” консультантів. На інтернет-сайті нашого проекту (www.agroinvest.org.ua) можна ознайомитися з двома посібниками – стосовно впровадження принципів ХАССП для малих і середніх переробників продукції рослинництва і тваринництва. Зацікавленим підприємствам доцільно ознайомитися, що таке принципи ХАССП, що вимагається законодавством, що необхідно зробити для впровадження даних принципів. Потім логічно звернутися до професійних консультантів, які допоможуть в розробці документації, навчанні персоналу, а в подальшому допоможуть у впровадженні цих принципів. Ми всі маємо розуміти – виробники та переробники першочергово, що впровадження цих принципів може вимагати зміни обладнання, окремих агрегатів, виробничих процесів, а отже певних додаткових витрат. Але “АгроІнвест” може рекомендувати з чого почати підприємству, а також консультантів, яких було підготовлено в рамках спеціалізованих тренінгів. Якщо це великі підприємства, то вони повинні самостійно для сертифікації системи ХАССП звертатися до сертифікаційного органу.

- *Чи проводить проект “АгроІнвест” інформаційні кампанії в областях стосовно харчової безпеки?*

- **В.К.:** Протягом останнього року “АгроІнвест” провів інформаційні

кампанії в областях проводячи навчання для фермерів спільно з Департаментами агропромислового розвитку в областях, де ми наголошуємо на необхідності впровадження ХАССП. Наші спеціалісти роз'яснюють також принципи системи Global GAP для виробників, які прагнуть постачати продукцію в торговельні мережі ЄС, який взаємозв'язок між цими системами сертифікації, технологічні нюанси впровадження. Метою цих інформаційних заходів є якомога швидше представлення необхідності впровадження принципів для забезпечення харчової безпеки. Головне – не боятися, не зволікати і не відтерміновувати до останнього моменту виробникам з їх впровадженням. Вже сьогодні варто цікавитися цим питанням: що необхідно для того, щоб виробництво відповідало законодавству про безпеку харчових продуктів і потім бути готовим до співпраці з державними органами, які мають завдання перевіряти впровадження цих принципів.

- Чи є вже успішні приклади проекту “АгроІнвест” стосовно впровадження принципів необхідних для забезпечення харчової безпеки виробниками?

- **В.К.:** Ми фактично нещодавно почали працювати з СОКами і малими переробними підприємствами, оскільки для них є п'ять років перехідного періоду для впровадження цих принципів. Однак, ті СОКи, що співпрацювали з “АгроІнвестом”, можуть це зробити швидко, оскільки для цих підприємств вже розроблені положення, інструкції, проаналізовано ризики виробництва і надано відповідні рекомендації. А це є майже 80% необхідної роботи. Тепер крок за цими переробниками для того, щоб вдосконалюватися.

- Дякуємо за цікаве інтерв'ю.

Розмову вів Павло Музика

VI Міжнародна конференція “Ефективне управління агрокомпаніями”

16-18 вересня 2015 року у Києві відбудеться міжнародна конференція “Ефективне управління агрокомпаніями”. **Мета конференції** – обговорення основних аспектів і проблем управління аграрним бізнесом в широкому колі представників сектору. Детальна інформація про умови участі – на інтернет-сторінці організаторів.

Місце проведення: м. Київ, Fairmont Grand Hotel Kyiv, вул. Набережно-Хрещатицька, 1.

Джерело: www.lfm.agrievent.com.ua

Мікотоксини – основні забруднювачі зерна і продуктів харчування

Тетяна Данілкова, начальник відділу методологічного прогнозування Державної фітосанітарної інспекції Львівської області

Провідні британські мікробіологи з Університету Кардіффа попереджають про зростаючу загрозу, яку несуть грибкові захворювання для людини і навколишнього середовища.

Нові наукові дані свідчать, що грибкові захворювання викликають сотні тисяч смертей щорічно внаслідок хвороб дихальних шляхів та інфекцій крові. Згідно з цифрами, грибки сьогодні вбивають більше людей, ніж малярія і туберкульоз по всьому світу, а також знищують третину всіх продовольчих культур. Для більшості людей грибкові захворювання пов'язані лише з грибком нігтів, але фахівці попереджають, що вони є набагато небезпечнішими, ніж багато хто думає.

Вчені виявили більше двох мільйонів видів грибків, і вони вважаються одними з найбільш різноманітних і адаптованих з усіх живих організмів, що передували появі людей на сотні мільйонів років. Тільки 600 видів, як відомо, викликають захворювання, але 99% цих захворювань можуть бути віднесені до 30 видів грибків. Більшість інфекцій є тривіальними, але серйозні інвазійні захворювання вражають 2,5 млн. осіб по всьому світу. Інвазійні грибкові захворювання дуже важко піддаються лікуванню і в деяких випадках викликають каліцтва. Інші штами грибів можуть знищити врожай і сприяти глобальній бідності, оскільки наносять шкоду не лише рослині та людині, а й птахам, худобі, домашнім тваринам. Такі мікроскопічні гриби продукують хімічні речовини – мікотоксини, які утворюються з метою захисту клітин гриба і є засобом нападу.

Мікотоксини (від грец.: *mykes* – гриб, *toxicum* – отрута) – це речовини різної хімічної природи (кислоти, пептиди, полісахариди, терпени, стероли, феноли), що продукуються мікроскопічними грибами і проявляють шкідливу (отруйну) дію на рослини, тварин і людей. Найнебезпечнішими вважаються афлотоксини, трихотецени, охратоксини, патулін та зеараленон, що характеризуються мутагенними та канцерогенними властивостями. Мікотоксини є природними компонентами кормів і харчових продуктів. На даний час описано понад 500 мікотоксинів, які утворюються близько 350 видами грибів (з них більше 40 – фітопатогени), що мають до 40000 штамів.

Мікотоксини є вторинними метаболітами, які утворюються грибами, що ростуть на сільськогосподарських культурах в полі, під час збирання і зберігання. Вони потрапляють в організм тварини через корм (концентрат, силос або фураж) або через підстилку. В процесі життєдіяльності гриби використовують поживні речовини ураженого ними субстрату. При зараженні зернових культур втрати сягають третини врожаю. Таким чином, контроль над мікотоксинами є одним з найважливіших аспектів для економіки сільськогосподарського виробництва, здоров'я тварин, якості продукції та безпечності продуктів харчування. Доступні методи аналізу розроблені приблизно лише для десятої частини мікотоксинів.

Ріст мікроскопічних грибів та продукування мікотоксинів залежать від складної взаємодії таких параметрів як температура, рН, вологість, рівні вмісту кисню і вуглецю, складу субстрату, наявності конкуруючих мікроорганізмів, переважної присутності різних штамів. При організації зберігання зерна і кормів знання цих екологічних факторів є дуже важливим для попередження продукування мікотоксинів.

Токсичність грибів, що розвиваються на рослинах, почали вивчати у XVII ст., коли було встановлено отруйну дію склероцій *Claviceps purpurea* (ріжки злакових культур). Продукти метаболізму цього гриба отримали назву ерготоксини (від франц. *ergot* - ріжки), а спричинені ними хвороби – ерготизмами. Випадки ерготизму в людини або «Вогонь святого Антонія» були описані в Європі ще в середньовіччі і, як стало відомо зараз, були викликані алкалоїдами, які продукував мікроскопічний гриб *Claviceps purpurea*. Наприкінці XIX ст. у Росії досліджували токсичні властивості гриба *Fusarium graminearum*, що викликав захворювання людей внаслідок вживання продуктів, виготовлених з ураженого ним зерна («п'яний хліб»). Це стало початком вивчення фузаріотоксинів. Спалах захворювання індичок під назвою «хвороба Х», який спостерігався у Великій Британії у 1960 році, а згодом відкриття афлатоксину викликали величезний інтерес до дослідження мікотоксинів. З того часу було відкрито багато мікотоксинів, таких як трихотецени, зеараленон, охратоксини і фумонізени.

За оцінками Продовольчої і сільськогосподарської організації ООН (FAO), більше 25% вирощуваного зерна у світі забруднено мікотоксинами. Економічні збитки, спричинені мікроскопічними грибами, лише в результаті втрат урожаю в глобальному аспекті щороку сягають 16 млрд. дол. США, що складає приблизно 25% усього щорічного врожаю зернових культур. Більше 470 мільйонів американських доларів складають економічні втрати в країнах Південно-Східної Азії, пов'язані тільки з одним мікотоксином - афлатоксином.

Рис.1. Ураження колосу пшениці збудником фузаріозу

До 36% всіх захворювань в країнах, що розвиваються, прямо або побічно пов'язані з мікотоксинами.

Токсичні речовини фітопатогенних грибів сприяють пригніченню росту і розвитку рослин. Основними причинами цього є:

- зростання проникності клітинних мембран, що призводить до порушення осмотичного тиску і тургору клітин, втрати ними електролітів;
- закривання продихів рослин (як наслідок – порушення дихання, транспірації, фотосинтезу, фіксації CO₂, циклу Кельвіна, поглинання кисню кореневою системою);
- пригнічення синтезу білків внаслідок порушення азотного обміну;
- руйнування (лізис) ядер клітин, порушення їх поділу, особливо у меристемах (гальмування реплікації ДНК, подовження фаз мейозу).

Всі патогенні гриби-продуценти можна поділити в залежності від умов їх переважного розвитку на польові та комірні мікопатогени. При цьому, як правило, польова мікрофлора за сприятливих умов і при тривалому зберіганні успішно заміщує польові гриби. Однак, мікотоксини, вироблені польовими грибами, нікуди не зникають, а до них лише додаються нові. Варто відзначити, що сам факт захворювання культури яким-небудь патогеном не означає, що мікотоксини обов'язково будуть накопичуватися в зерні. Для цього мають виникнути сприятливі умови. Для більшості продуцентів польових мікотоксинів це висока вологість і температури в діапазоні від 18°C до 25°C.

Впродовж останніх 30 років у різних країнах вдалося накопичити достатній досвід з проблеми мікотоксикозів і визначити основні стратегії боротьби з цим явищем. Контроль за мікотоксинами, особливо під час достигання, збирання і зберігання урожаю пшениці, – важливий аспект економіки сільськогосподарського виробництва.

I. Стратегія, що базується на попередженні розвитку мікопатогенів у полі.

- 1) Вибір стійких до хвороб сортів і гібридів.

2) Підготовка ґрунту. Оранка. Технологія No-Till підвищує ризик розвитку інфекції на полі.

3) Як мінімум, 4-пільна сівозміна.

4) Належні заходи захисту рослин:

- Обов'язковий фітопатологічний аналіз насіннєвого матеріалу та вибір протруйника з врахуванням спектра його фунгіцидної активності до видового складу збудників хвороб;

- Бур'яни є проміжними хазяїнами і створюють мікроклімат для розвитку інфекцій;

- Необхідна гербіцидна обробка;

- Обов'язкова фунгіцидна обробка в період, найбільш сприйнятливий для проникнення патогена в рослину;

- Інсектицидна обробка. Комахи-шкідники відкривають ворота для інфекцій і самі є переносниками.

5) Регулювати щільність посіву.

6) Належне удобрення посівів, оскільки надлишкові норми внесення провокують стрес рослин і ослаблення їхнього природного імунітету.

7) Збирання врожаю впродовж короткого терміну (однорідними партіями за вологістю). Уражені фузаріозом посіви збирають прямим комбайнуванням у стислі строки і зберігають окремими партіями. Для попередження накопичення ДОНу і ЗЕНу у фузаріозному зерні під час зберігання його терміново просушують до вологості 13%. З метою видалення такого зерна з партії використовують повітряно-решетні сепаратори типу «ЗАВ». Ефективність цього заходу складає 75-80%.

II. Правильне закладання на зберігання і власне зберігання.

1) Сушіння зерна.

2) Уникнення травмування зерна.

3) Закладання на довготривале зберігання з вологістю менше 14%.

4) Попередня обробка складів або силосу проти комірних шкідників.

5) Формування партій для зберігання, вільних від шкідників і з вологістю в первинних партіях, коли різниця вологості між окремими партіями складала б не більше 0,5%.

6. Під час зберігання проводити систематичний моніторинг вологості і температури, боротьбу з гризунами і шкідниками. Активна вентиляція.

Ці рекомендації, відомі спеціалістам ще з інститутської лави, дозволять господарнику отримати першокласний урожай і зберегти його до кращих часів. Якість і безпечність сільськогосподарської продукції формується на полі. В подальшому їх можна або зберегти, або погіршити.

Тривалі реформи в аграрному секторі вплинули на розвиток не лише безпосередніх сільськогосподарських товаровиробників, але і на переробні підприємства.

Про проблеми та перспективи розвитку молокопереробних підприємств на Львівщині у ексклюзивному інтерв'ю "Віснику Агрофорум" розповіла директор ТОВ "Молокозавод" Самбірський Галина Борівська.

Ми до цього часу боїмося публічно визнати, що реформування на Львівщині великих сільськогосподарських підприємств на початку 1990-х – це помилковий експеримент – Галина Борівська

- Доброго дня, Галина Едвардівна. Розкажіть будь ласка про історію ТОВ "Молокозавод" Самбірський?"

- Г.Б. Наше підприємство до 1998 року випускало повний перелік цільномолочної продукції. Але у 1998 році менеджмент обрав спеціалізацію як сирзаводу і після цього ми почали розширювати асортимент твердих сирів, хоча до цього на випуску сиру спеціалізувався лише один із цехів. На даний час ми випускаємо тільки тверді сири, а також масло і вершки. Для покупців пропонується понад 10 видів сиру різного гатунку і жирності. На замовлення покупців у попередні роки сир з Львівщини також постачався і на закордонні ринки. Проте зараз у зв'язку з особливими обставинами попиту на цьому зарубіжному ринку немає.

Реформа сільського господарства наприкінці 1990-х проведена на Львівщині знищила колективні господарства, натомість економічних передумов для розвитку було недостатньо. Повільно зникали молокопереробні підприємства, а в сировинній зоні нашого сир заводу у Самбірському, Старосамбірському і Турківському районах бували часи, коли 90 і більше відсотків молока надходило від особистих селянських господарств. Через це з ринку зникли наші конкуренти – переробні підприємства у Мостиську, Старому Самборі і Дрогобичі. Очевидно, що якби існувала можливість забезпечувати виробництво сировиною у співвідношенні 50:50 відсотків від особистих селянських господарств (ОСГ) і підприємств чи фермерів, то ці підприємства ймовірно функціонували також. Але руйнування

господарств знищило основу для переробних підприємств. Це зумовило ланцюгове закриття багатьох молокопереробних підприємств. Нам теж було досить непросто. Саме тому припинили експорт, оскільки основною вимогою для цього є виробництво продукції з молока фермерських господарств, де є належний контроль за якістю молока, ветеринарний нагляд, обслуговування тварин і простежуваність ланцюга одержання сировини – молока, як це відбувається у цивілізованому світі. Але це забезпечують лише фермери, яких зараз ще мало. Збираючи молоко від ОСГ це важко забезпечити.

- *Який вихід з даної ситуації знайшло Ваше підприємство?*

- **Г.Б.:** Ми запросили до себе на завод ветлікаря, який здійснював нагляд за кожною партією сировини, яка надходила на підприємство. Здійснювали аналіз сировини з кожної партії тут у себе. Досить складно зібрати молоко від ОСГ в період бактеріцидної фази протягом 2 год., а тому у Турківському та Старосамбірському районах підприємство здійснило значні капіталовкладення. Ми закуповували холодильники в молокозбірні пункти, узгоджували технічні умови відведення землі, забезпечували підключення до електроенергії за рахунок молокозаводу, що вимагало значних фінансів і часу. Це майно належить ніби до заводу, але фактично знаходиться на чужих теренах. Ми дуже вдячні людям що вони не нищать, не руйнують і не крадуть майно з 80 молокозбірних пунктів у ці непрості часи.

- *Як Ви оцінюєте існуючий рівень конкуренції за молоко на ринку Львівщини?*

- **Г.Б.:** Зараз на Львівщині вже цивілізована конкуренція, там де ми заготовляємо сировину інші заготівельники особливо не заїздять, оскільки транспортні перевезення, стан доріг істотно впливають на собівартість кінцевої продукції, а тому немає дикої конкуренції з закупівельниками із географічно протилежних до Самбірщини районів. Стабільність розрахунків із виробниками молока робить наше підприємство привабливим партнером для тривалої співпраці.

- *Чи відбувається розширення сировинної бази молокозаводу?*

- **Г.Б.** Три роки назад ми почали співпрацювати з господарствами у Стрийському і Жидачівському районах, а також три самбірських фермера, які утримують по 40-50 голів худоби. Зараз вже до 30 % молока одержується від фермерів, а у літній період цей показник досягає 40 %. Ми одночасно змушені закуповувати молоко від селян і адаптуватися до змін, які вимагаються згідно законодавства України про заборону закупівлі молока для потреб промислової

переробки з 2017 року. Змушені думати одночасно про себе і селян, щоб не зупинити виробництво через ці зміни. Потужним фермерам, наприклад ФГ “Межиріччя”, ФГ “Ліщук Н.С.”, ФГ “Пчани-Денькович”, які стабільно з нами співпрацюють, підприємство передало обладнання для охолодження молока. Крім того, здійснюємо технічне обслуговування даного обладнання і заправку фреоном, а на даний час це чималі ресурси. При потребі надаємо фермерам аванс, наприклад для проведення посівної кампанії.

- *Ваше особисте бачення перспектив розвитку кооперації на селі?*

- **Г.Б.:** Ініціатива влади про створення кооперативних об'єднань – це правильна ідея, однак за умов достатньої державної підтримки. Однак, пасивне село, яке залишилося без ініціативних людей, організаторів, керівників, фермерів, складно підняти. Важко знайти людей які б

запустили цей процес, що вимагає відповідної підготовки і знань щодо здійснення обліку, розрахунків, технологічних процесів тощо. Кооперативний рух - це прогресивний рух, однак багато сьогоднішніх сіл залишаються пасивними. Наше підприємство традиційно мало сировинний відділ, який займався закупівлею молока. Там працювали досвідчені люди і ми запропонували їм створити при нашій підтримці кооператив. Було засновано кооператив “Прикарпатське молоко”, який тепер напряду дбає про людей і працює з ними, а наш завод працює з кооперативом і одержуємо від нього весь пакет документів про якість сировини. Ми надали за символічну орендну плату кооперативу “Прикарпатське молоко” наші пункти закупівель молока з холодильними установками, а кооператив дбає про постачання нам якісного молока і створює робочі місця.

- *Які перспективні продукти пропонує на ринку ТОВ “Молокозавод “Самбірський”?*

- **Г.Б.:** Просуваючи продукцію на ринок ми намагаємось зробити особливий наголос на місці розташування підприємства – Прикарпатський край з екологічно чистим молоком. Неповторний смак сиру дозволяє нас відрізнити серед конкурентів вибагливому споживачу і дозволяє розширювати географію реалізації продукції на Київ, а рік назад ще і на східні області України. Відносно нещодавно ми вивели на ринок тверді сири “Галицький вуджений”, “Карпатський” і “Український”. Традиційно високим залишається попит на тверді сичужні сири “Естонський”, “Маасдамер”, “Гауда”, “Сметанковий” і “Мисливський”.

Але кожен вдалий проект – це ініціатива підприємства, хоча ми спираємось на класичну технологію і якісні голландські закваски. Наприклад, сир “Гауда” – продукт у натуральній обмазці, який дихає, виготовлений за допомогою традиційних технологій. На жаль, мережева торгівля не дуже любить продукти даної категорії через об’єктивну усушку ваги порівняно з сирами запакованими у вакуум з інертним газом. Але в Нідерландах більшість сирів виробляється саме в натуральній обмазці, дотримуючись таким чином традицій в сироварінні. Взагалі в сироварінні важко вигадати щось нове, але ми постійно експериментуємо і зараз пропонуємо вибагливим споживачам м’які розсольні сири – фету і бринзу. Попитом користуються також кілька гатунків вершкового масла, в тому числі і шоколадне, вершки з терміном реалізації 36 годин. Останні фактично щодня мають поступати свіжими, а тому вершки у свою фірмову торгівлю ми постачаємо щоденно. Нещодавно налагодили виробництво пробних партій сиру моцарелли, який користується попитом у споживачів і, значною мірою, імпортується в Україну. Зараз вивчаємо попит наших споживачів на даний продукт.

- Як оцінюєте ситуацію на ринку збуту продукції?

- Г.Б.: Дуже мене не тішить теперішня ситуація на ринку збуту. Проміжна ланка між продавцем і покупцем, тобто торгівля, формує занадто високу націнку на кінцеву продукцію, що робить її менш доступною для кінцевого споживача. Якщо ми продаємо сир з заводу в середньому по 65 грн. за кілограм, то в роздрібній торгівлі ціна нашого сиру може вже вирівнюватися з ціною сирів з Польщі при нашій власній доставці продукції. Держава, на жаль, не сприяє у здійсненні модернізації переробним підприємствам, які формують основну додану вартість в аграрному секторі. Через зростання вартості енергоносіїв і зарубіжних

заквасок ми працюємо з мінімальною рентабельністю. Ми на стороні селянина, хто мав би одержати гідно за свою працю, і в покупця, який мав би кращий доступ до продукції. Мабуть забагато посередників і в них висока націнка, оскільки по ціні збуту в мережах доганяємо зарубіжні сири. Навіть з моїм багаторічним досвідом роботи в галузі складно зрозуміти формування кінцевої ціни продукції. Щось не зовсім правильно у ринковому ціноутворенні в Україні і ця помилка стає системною, що знищує первинних виробників.

Саме тому наше підприємство придбало спеціально оснащений автомобіль, який щоденно реалізує весь асортимент продукції в різних частинах Львівщини. Наприклад, у Львові споживачі мають змогу придбати продукцію молокозаводу щосереди на ринку "Шувар".

- Розкажіть будь ласка про роботу з персоналом підприємства?

- Г.Б.: Плинність кадрів на підприємстві низька. Ми стараємось створити сприятливі умови для кар'єрного розвитку молоді, але є момент сезонності виробництва. На зимовий період окремі працівники через брак молока для переробки вимушено стають на біржу праці, а з квітня повертаються на роботу. Але кадри ми потихеньку оновлюємо. У 1997 році я сама прийшла на підприємство з молодією командою, освітою технолога і прагненням до змін. Зараз на підприємстві 60 % працівників – це молодь, а 40 % - досвідчені люди, які вже довше працюють на підприємстві. Зараз є чимало проблем на ринку праці і досить складно знайти готового спеціаліста. Як правило, ми беремо спеціаліста з освітою і поступово готуємо його до більш відповідальних посад і можливого підвищення.

- Що Ви можете побажати аграріям у ці непрості часи?

- Г.Б.: Я їх просто бажаю вижити і пережити ці складні часи. Ми вже були у ситуації, коли держава махнула рукою на сільське господарство, внаслідок чого значна частина поголів'я корів пішло під ніж. Згодом ми роками не могли одержати збільшення обсягів виробництва молока. Фермер себе завжди прогодує і його праця в більшості країн шанується. Так повинно бути і в Україні.

Розмову вів Павло Музика

Назва заходу	Дата проведення	Місце проведення	Детальніша інформація
П'ята міжнародна конференція "Яблучний бізнес України"	13-14 серпня 2015 р.	Хмельницька обл., м. Кам'янець-Подільський, готель «Клеопатра», вул. Татарська, 19	www.fruit-inform.com
Національний день ферми	14 серпня 2015 р	Запорізька обл., Кам'яно-Дніпровський р-н., с. Заповітне ПрАТ "Племзавод "Степной"	www.avm-ua.org
Третій Всеукраїнський День Молока	16 серпня 2015 р.	м. Київ, Ландшафтний парк "Співоче поле"	www.avm-ua.org
Перший фестиваль льону	5 вересня 2015 р.	Житомирська обл., Коростеньський р-н., с. Стремигород, Агрофірма «Зоря»	www.agravery.com
Голландський день молока	17 вересня 2015 р.	Черкаська обл., смт. Маньківка, Рекреаційний центр "Заріччя", вул. Щорса, 93	www.ukraine.nlembassy.org/calendar/2015/9/dutch-dairy-day.html
Форум «АгроМеханіка: системи та комплектуючі»	23-24 вересня 2015 р.	м. Київ, ВК «Експоцентр України», пр. Академіка Глушкова, 1	www.amsc.in.ua
Український аграрний фінансовий форум	1-2 жовтня 2015 р.	м. Київ	www.proagro.com.ua/conferences/fin2015/
14-а міжрегіональна спеціалізована виставка сільськогосподарської техніки та технологій «АгроТехСервіс-2015»	8-10 жовтня 2015 р.	м. Запоріжжя, Виставковий комплекс «Козак-Палац», вул. Перемоги, 70-б	www.expo.zp.ua
Перший раунд Українського аграрного конгресу	15-16 жовтня 2015 р.	м. Київ, Fairmont Grand Hotel Kyiv, вул. Набережно-Хрещатицька, 1,	www.apk-inform.com

Перелік та вартість основних послуг зернових складів Львівської області

Вид послуги	Одиниця виміру	Розмір плати за надані послуги, з ПДВ		
		Філія ПАТ ДПЗКУ «Львівський КХП»	ДП «Стрийський КХП № 1»	ПАТ «Красненський КХП»
		Пшениця	Злакові культури	Злакові культури
Приймання з автотранспорту з залізничного транспорту	грн./тонна	16,80 18,72	19,80	12,00
Очищення	тонно/%	15,00	12,40	10,00
Зберігання	грн./тонно-місяць	36,00	27,40	25,00
Відвантаження на залізничний транспорт - у робочі дні Зернового складу - у вихідні, святкові та неробочі дні Зернового складу	грн./тонна	82,02 90,00	65,00	75,00
Відвантаження на автотранспорт - у робочі дні Зернового складу - у вихідні, святкові та неробочі дні Зернового складу	грн./тонна	82,02 90,00	38,80	50,00
Сушка	грн./тонно/%		34,00	45,00

Перелік та вартість основних послуг зернових складів Львівської області

Вид послуги	Одиниця виміру	Розмір плати за надані послуги, з ПДВ				
		Філія ПАТ ДПЗКУ «Стрийський КХП № 2»				ПП «Зернопро мтрейд»
		Злакові	Кукурудза	Олійні	Ріпак	Ріпак, пшениця
Приймання	грн./тонна	20,40	21,72	22,02	20,04	18,00
Очищення	тонно/%	12,00	13,02	18,00	13,20	12,72
Зберігання	грн./тонно -місяць	36,00	30,24	30,20	39,60	28,00
Відвантаження на залізничний транспорт - у робочі дні Зернового складу - у вихідні, святкові та неробочі дні Зернового складу	грн./тонна	На сьогоднішній день відбувається зміна тарифів				60,00
Відвантаження на автотранспорт - у робочі дні Зернового складу - у вихідні, святкові та неробочі дні Зернового складу	грн./тонна	На сьогоднішній день відбувається зміна тарифів				40,00
Сушка	грн./тонна/%	34,02	45,00	36,24	37,44	34,80

Інформація про забійні пункти Львівської області

Район, місто	Населений пункт	Назва суб'єкта господарювання, якому належить бойня	Виробнича потужність за зміну
Бродівський	с. Гаї, вул. Лісова, 1	ТзОВ "Рута"	5 т
	с. Заболотці	ТзОВ "Агрітон"	16 т птиці
м. Дрогобич	м. Дрогобич, вул.Трускавецька, 114	ТзОВ «Дрогобицький м'ясокомбінат»	8 т
Жидачівський	м. Ходорів, вул. Шевченка, 22	ТзОВ «Ходорівський м'ясокомбінат»	н.д.
Радехівський	м.Радехів вул.Транзитна	СМП "Барс-Прод"	4 т
Городоцький	с. Грімно, вул. Січових Стрільців, 518	ТзОВ "Агрофірма ЯК"	2 т
	с. Добряни, вул. Зелена,62	ТзОВ "Горлиця"	1 т
Жовківський	смт. Куликів, вул. Львівська, 35	ТзОВ МПП "Інтеркомерс"	12 т
	с. Муроване, вул. Вокзальна, 20 а	ТзОВ "Захід-Теннері"	50 голів ВРХ, 300 свиней
	м. Рава-Руська, вул. Бічна Львівська, 1	ПВФ "Мясопром"	9 т
	с. Мацошин, вул. Сільська	ФГ "Варіо-курчата"	12500 гол.
Кам'янка-Бузький	с.Убині, вул. Шкільна 9в	ТзОВ "Агроком-Центр"	6 т птиця
	с. Старий-Яричів, вул.Галицька, 143	ТзОВ "ЛембергМіт"	20т
Миколаївський	с. Київець, вул. Наддністянська	ФГ "УЛАР"	6000 птиця
Мостиський	с. Радохінці, вул. Федьковича 2 в	ФГ "Фільварок-КЗ"	н.д.
Пустомитівський	с. Підберізці	МП "ПЛАЙ"	15 т
Сокальський	м. В. Мости, вул.Сагайдачного,33	ТзОВ "Богатир"	30 врх
	с.Комарів	ТзОВ "Євро-Комерс"	200 свиней
Стрийський	с. Стрілків	ПП "ЩІН"	8т
	смт.Дашава	ПП "Дашава"	5т
	с. Добряни,	ПП "Агротем"	6т
м.Стрий	м. Стрий, вул.Промислова,10	ПП "Сміо"	10т
Сколівський	м. Сколе, вул. Лісна,3,	ТзОВ "Євро Вік"	50 голів ВРХ, 100 свиней
Яворівський	смт. Краковець, вул. Грушевського, 42	ФОП Лялюк С. Д.	18т
	м. Яворів, вул Січових Стрільців, 9	Райспоживспілка	2т

**Оптові ціни на продукцію
(станом на 31.07.2015 р.) (1 кг/ грн.)**

ПРОДУКТ	мінімальна	середня	максимальна
ПРОДУКЦІЯ РОСЛИННИЦТВА ВІТЧИЗНЯНОГО ВИРОБНИЦТВА			
<u>Кабачок ранній</u>	3,00	3,00	3,50
<u>Капуста білокачанна</u>	4,00	5,00	6,00
<u>Помідор салатний червоний</u>	7,00	8,00	9,00
<u>Баклажан синій</u>	4,00	5,00	5,00
<u>Морква нантська</u>	8,00	10,00	10,00
<u>Буряки столові ранні</u>	5,00	6,00	6,50
<u>Цибуля зелена</u>	18,00	20,00	22,00
<u>Цибуля ріпчаста</u>	4,50	5,00	5,50
<u>Перець солодкий кубовидний зелений</u>	7,00	8,00	9,00
<u>Огірок довгоплідний гладкий</u>	4,00	4,00	5,00
<u>Капуста броколі</u>	9,00	10,00	11,00
<u>Картопля рання стандарт.</u>	3,00	4,00	5,00
<u>Гриб печериця</u>	16,00	17,00	20,00
<u>Щавель</u>	15,00	18,00	20,00
<u>Слива Угорка</u>	10,00	13,00	18,00
<u>Яблуко раннє</u>	5,00	12,00	16,00
<u>Персик</u>	15,00	18,00	20,00
<u>Абрикос</u>	10,00	18,00	22,00
<u>Груша</u>	13,00	15,00	15,00
<u>Диня</u>	10,00	12,00	15,00
<u>Кавун</u>	3,00	3,50	4,00
<u>Малина садова червона</u>	15,00	25,00	25,00
ПРОДУКЦІЯ ТВАРИННИЦТВА ВІТЧИЗНЯНОГО ВИРОБНИЦТВА			
<u>Яйце куряче столове відбірне, десяток</u>	14,00	15,00	15,60
<u>Яловичина шия безкісткова</u>	95,00	95,00	95,00
<u>Індиче філе</u>	74,00	75,00	75,00
<u>Щука жива</u>	71,00	71,00	71,00
<u>Форель річкова</u>	135,00	135,00	139,00

Складено за даними ТОВ "РСП "Шувар"

**Редакційна колегія інформаційного вісника
Львівської аграрної палати “Агро Форум”**

Музика П.М. – ГО “Львівська аграрна палата” (голова редколегії)

Стефанишин І.М. – ТОВ “РСП “Шувар” (заст. голови редколегії)

Гончаренко Л.В. – Департамент агропромислового розвитку
Львівської обласної державної адміністрації (заст. голови редколегії)

Вуйчик І.М. - ГО “Львівська аграрна палата”

Паньків І.Я. – БО “Львівська аграрна дорадча служба”

Соломонко Д.О. – Львівський національний університет ветеринарної
медицини та біотехнологій імені С.З. Гжицького (видавничий редактор)

Періодичність видання: два рази на місяць.

**Побажання та зауваження до змісту електронного інформаційного бюлетеня
«Вісник Агрофорум» просимо надсилати на e-mail: lvivagri@gmail.com
або за телефонами: +38 (032) 294-84-03, +38 (032) 239-26-56, +38 (067) 803-60-32.**

